II 131829
7

GLASNIK

SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA DRUŠTVA

Leto V. 1963 Št. 1

Neznane vrednote: »Mrtveča« pesem iz Prekmurja

Kdor hodi danes po slovenski zemlji in se pomenkuje z ljudmi, bo pogosto slišal tožbe, da se petje domačih pesmi opušča. Življenje se je pač v mnogočem izpremenilo, dobilo hitrejši tempo in tako za petje ni niti več prave volje niti priložnosti, ne časa. Nekdaj pa je pesem spremljala našega človeka dobesedno od zibeli do groba. Ko se mu je potočila zadnja solza po licu in so mu zatisnili oči pa ga položili na mrtvaški oder, so se zvečer zbrali ponekod prijatelji in sosedje na poslednje vasovanje, na katerem so vselej tudi peli. V zadnjem času se začenja petje na mrliških varkah opuščati in je v nekaterih krajih popolnoma utihnilo.

Po zahodnem delu Slovenije spadajo med mrliške pesmi tudi mnoge pripovedne, tako da jim ponekod pravijo kar »ta žalostne«. Na Goričkem v Prekmurju pa so v navadi posebne »mrtveče« pesmi, katerih besedila so tako dolga, da bi si jih stežka kdo zapomnil; zato jih hranijo v pisanih pesmaricah. Posebna pesem je za mater, moža ali otroke, drugače pojo, ko polagajo mrliča v rakev, drugače, ko ga spuščajo v grob. Včasih so peli vso noč, zdaj samo še po nekaj pesmi.

Lepe, deloma zelo poetične »mrtveče« pesmi so drugod po Sloveniji neznane, zato smo se odločili, da objavimo eno z odlomkom besedila, več nam brani omejeni prostor v listu.

Ko smo spomladi l. 1958 hodili po Goričkem in spraševali tudi po mrliških pesmih, so nas v Šalovcih napotili k Jánkinim, češ da bomo tam dobili, kar iščemo. Dan je bil sončen in topel, akacijevi gozdovi okrog vasi so opojno dehteli, na tratah blizu hiš se je belilo platno... Gospodinja pri Jánkinih je bila doma, a sprva nič kaj pri volji za petje. Nazadnje se je dala preprositi. Posedli smo po stopnicah ob vhodu na dvorišče, kjer se je pasla družina belih gosi in rjavih kokoši s ponosnim petelinom. Vse naokrog je bilo mirno, in ko smo čakali, da bi žena našla v pesmarici pravo pesem, je blagodejno tišino pomladanskega jutra motil samo ščebet perjadi. Vzdušje je bilo vse prej kot primerno za mrliško pesem, človek bi prej pričakoval vriskajočo ljubezensko. In vendar — ko nas je Jánkina mati pojoč povabila: »Poslušajte vi lüdje...« smo ob kričečem nasprotju med tožečo melodijo in razcvetajočo se pomladjo še bolj občutili bridkost slovesa od sveta in življenja, ki ga je izražalo besedilo pesmi. Bilo je spet eno tistih čudovitih, nepozabnih doživetij, ki jih prinaša narodopiscu terensko delo.

1. Poslüšajte vi lüdje,
kaj človek govori,
daj njemi smrt düšo
ža njega tela goni!

2. Sunce mi zahaja,
düša če še dalj iti,
ne šče mi tužnomi
meisec več sveititi.

3. Že mi je kmična (= temna) noüč
oči zaklonila
i predugo spanje
nemilo odprla.

4. Zbogom zlato sunce,
zbogom svetli meisec,
ki z vašo svetlostjo
meni ste sveitili.

5. Noüč mi prebližava,
kaj jaz morem spati,
do slednjega dneva
gode mi bode vstati.

6. Zboügom dika moja,
vi zveizde sunčene,
ki və noči sveitete,
voj dne nevidene.

7. Vi poti kažete
brodarom na morji,
ali ste zakrite
meni nevoljnome.

8. Zbogom daržinica,
kaj si verna (= zvesta) bila,
ali i najprvle
zəbogom mati moja.

9. Kaj si me na ov svet
težko porodila
i žmetno (= težko) malečko
deite dojila.

10. Zboügom vi sestrice,
zbogom bratci moji,
smrt se prabližava,
kaj me od vas vzeli.

11. Zboügom prijatelji,
dobri znanci moji
i bližnji sosedje,
zbogom vsi ostante.

12. Pojti mi je od vas,
smrt je že pri vrati,
ne da se prositi,
niti odmeniti.

Dr. Zmaga Kumer

Prisilna kopel na Štajerskem

Na blejskem kongresu folkloristov leta 1939 je Sergej Vilfan na kratko poročal o prisilnem »kopanju«, kjer »gre za običaj fantovščine kot vaške organizacije, ki je ugotovljen na najmanj štirih ozemljih in prvič dokazan okrog leta 1830 prav v citiranem pasusu Prešernovega Ponočnjaka« (Zbornik str. 34). S. Vilfan navaja zglede iz Gorenjske, Dolenjske ter Primorske.

Primer iz Prešernove pesmi ni prvi v naši literaturi, saj že v Linhartovi Županovi Micki iz 1789 beremo:

Anže: *Za norca vam ne bomo! Oblubem de ne! Gospod šribar, oni naj pišejo, al bodo kópani!*

Glažek: *Kaj jest kopan, jest? (Zase.) Tiho bodi, Glažek! S kmeteškimi fanti ni varnu norce briti —*

Navedeni zgled sicer nekoliko izstopa iz običajnega okvira, ker Glažek ni sam vasovalec, je pa vendar v taki družbi in službi, saj se reč suče prav okoli »nepostavnega«, »zapeljivega« vasovanja. Pa to le mimogrede.

Pričujoči sestavek ima predvsem namen, da opozori na še eno omembo tega običaja in mu raztegne krog na doslej nevključeno vzhodnoslovensko ozemlje. Navaja se v neki vlogi na škofijstvo iz leta 1819 (27. 4. 1819, št. 1156, akt v maribor. škof. arhivu) o ormoškem kaplanu Antonu Kremplu, znanem piscu in Prešernovem sodobniku, ki da se preveč zanima za neko deklo (dekle?), tako da so mladi fantje v pretečenem letu, ko jo je ponoči gostil v svoji zidanici na Humu (pri Ormožu), hoteli oba ohladiti v mlaki. Zanimivost primera bi bila, kolikor je seveda točno zapisano (in teže čitljivo »oba« prav prebrano; vloga je pisana v gotici), da bi bila mrzle kopeli skoraj deležna tudi — ženska.

Stanko Kotnik

PO 15457/1977

Maksimu Gasparíju ob osemdesetletnici

Akademskemu slikarju Gasparíju slovenska etnografija dolguje dosti več, kot bi si morda mislil ta ali oni mladi človek. Le spomnimo se, da je bil čas, ko Slovenci nismo imeli še niti ene etnografske ustanove. V tistem še ne tako strašno oddaljenem času, ko etnografsko delo ni bilo organizirano, ampak še prepuščeno posameznim entuziastom kot so bili Štrekelj, Murko, Kotnik, Glonar, Šašelj in drugi, se je našel tudi upodabljajoči umetnik, ki je iz svoje notranje potrebe, iz osebnega nagnjenja, iz ljubezni začel krepko zajemati iz narodopisne zakladnice. Mojstra Gasparija so posebej zamikale stare ljudske navade, ki jih je znal upodobiti s pristnim nadihom resničnosti. Kljub neki lirično-šegavi avtorjevi noti imamo pred seboj upodobitve z dokumentarno vrednostjo. Vasovavci, zaplečvarji, ofrehtarji, koledniki, tepežkarji, pustovavci, godci, čebelarji — predolga je galerija Gasparijevih tipov, da bi mogli našteti vse! — so upodobljeni v starih domačih oblačilih in v držah, ki zmerom ustrezajo danim situacijam. Zato so Gasparijeve slike marsikdaj popolnoma enakovredne zvestemu strokovnemu opisu, po svoji neposrednosti in svoji likovni govorici pa gledavcu dosti bližje, privlačnejše. Odtod pač mojstrova priljubljenost med slovenskim ljudstvom in velika vrednost njegove nevsiljive »reklame« za predmet naših raziskovanj. Gasparijeve motive, ki so okoli štirideset let kot razglednice šli med ljudstvo v množičnih nakladah (tudi že po osvoboditvi pri Mladinski knjigi), bo slovenska etnografija morala slejkoprej posebej oceniti.

Ko smo Slovenci dobili svoj Etnografski muzej, Gasparijeva delavnost kajpada ni mogla biti prezrta. Naš narodopisni mojster je bil naravno pritegnjen k sodelovanju kot restavrator. Na tem mestu je v stalnih stikih z ravnatelji in kustosi ustvaril vrsto študij (ateljejskih in terenskih), risb, podob, ki jih hrani Etnografski muzej. V Etnologu, v Narodopisju Slovencev, v Slovenskem etnografu je Gaspari pridno sodeloval z ilustracijami. V Etnologu se je poskušal tudi s peresom, ko nam je dal enega prvih člankov o naših slikah na steklu. Takoj po osvoboditvi Ljubljane, ko je Etnografski muzej ostal začasno brez vodstva, ni bilo naključje, da je bil ravno Maksim Gaspari tista osebnost, ki je kot vladni delegat upravljal ustanovo. Lepo bi bilo, ko bi se slovenski etnografi potrudili in skušali pripraviti posebno razstavo: MAKSIM GASPARI IN SLOVENSKA ETNOGRAFIJA. Mojster Gaspari to zasluži!

Milko Matičetov

Razstava slovenskih ljudskih mask

Slovenski etnografski muzej — Ljubljana, 27. april — 31. avgust 1963

Slovenski etnografski muzej v Ljubljani je pod vodstvom novega ravnatelja Borisa Kuharja uvedel revolucionarno novost. Stalne zbirke so se umaknile v depóje, skromni prostori pa bodo sprejemali po nekaj občasnih razstav na leto. Tako se muzejsko delo premakne iz statičnosti in približa obiskovavcem. Prva je prišla na vrsto razstava slovenskih ljudskih mask.

Posamezna narodopisna področja so večinoma tako obširna in kompleksna, da zahtevajo sodelovanje različnih zbiralnih in raziskovalnih skupin in smeri. To se je najlepše pokazalo pri pripravah za razstavo mask. Muzejski fundus mask je bil razmeroma skromen, a tudi muzejske ekipe še zdaleč niso mogle zajeti vsega slovenskega ozemlja. Tako je postala potrebna pomoč drugih narodopisnih ustanov. Priprave za razstavo so dale priložnost, da se je pokazala lepa vzajemnost ljubljanskih narodopiscev, ki jo velja posebej podčrtati in ji želeti trajnega obstanka! Inštitut za slovensko narodopisje SAZU je, kakor znano, razposlal 1956 eno, naslednje leto pa drugo vprašalnico (št. 5 in 6) o maskah na Slovenskem. Terensko delo prejšnjih let je dalo tudi precejšnjo zbirko fotografskih posnetkov in diapozitivov. Tako zbrano inštitutsko gradivo je pripomoglo muzeju k dragoceni evidenci, ki je postala osnova za organizacijo razstave in izhodišče za smotrno iskanje in zbiranje novih predmetov. Muzej je tako v razmeroma kratkem času bistveno povečal svoj fundus mask in ustvaril zadostno materialno osnovo za razstavo. Končno pa je Glasbeno narodopisni institut s svoje strani dopolnil tako evidenco sámo kakor tudi fotografsko gradivo, zlasti pa je dodal svoje tako zanimive zvočne posnetke nastopov mask po Slovenskem.

Razstava slovenske ljudske maske bi bila pred 10 leti nemogoča. Ljubljanski narodopisci vseh treh ustanov so torej v tem času opravili veliko delo, ki je razstavo sploh omogočilo!

Slovenski etnografski muzej je za razstavo izdal vodnik, ki je, žal, le razmnožen in takšen priča o naših tesnih razmerah. Vsi smo si edini, da bi moral biti tiskan v slovenščini in v kakem tujem jeziku ter bogato ilustriran. S tem bi neprimerno povečal tudi turistični pomen razstave!

Vsebinsko je razstava za večino obiskovavcev odkritje. Saj poznanje slovenskih mask na splošno ne sega preko korantov in cerkljanskih lavfarjev. Tu pa vidi obiskovavec mimo njih in Zelenega Jurija še pristno »Groharjevo« brno, dobrépoljske mačkare, kostanjeviške šelmarje, bohinjske otepovce, komaj znane brkinske škoromate in škopite, ziljsko Pehtro . . . Odkritje so drežniški pusti, ki strokovnjaka takoj spomnijo na švicarske Roitschäggätä (Lötschental). Skoraj vse maske so predstavljene z lutkami, ki jih dopolnjujejo nazorne fotografske povečave.

Upajmo, da bo bližnja prihodnost zapolnila bele lise na zemljevidu in da bomo skoro imeli kar se da popoln pregled nad maskami slovenskega ozemlja!

Razstava je lep obračun dosedanega dela in pričevanje o skupnih naporih, za Slovenski etnografski muzej pa pomeni začetek nove poti, na kateri mu želimo obilo uspeha.

N. K.

Podobarstvo na Slovenskem

V prvi številki lanskega (IV.) Glasnika smo objavili vprašalnico o podobarski umetnosti na Slovenskem. V posebnem članku smo poudarili pomen tega v ljudski plasti zasidranega umetnostnega ustvarjanja pa tudi težave, ki so z njegovim raziskovanjem združene, posebno, ker sega gradivo od poganjkov, ki jim gredo korenine do stilne umetnosti, prav do pravrelcev ljudske oblikovne volje in se razpleta tako v figuralno kot dekorativno umetnost ter ne pozna meje med plastično in slikarsko dejavnostjo. Obrtna in ljudska ustvarjalnost si podajata roke, oplajajoči vrelci pritekajo od najrazličnejših smeri, družinske tradicije in zveze se prepletajo. Posebno nas je mikalo zvedeti, kako so podobarska žarišča porazdeljena po slovenski zemlji. — In dosedanji rezultat?

Odgovori so porazdeljeni po vseh slovenskih deželah, vendar ne enakomerno. Da jih je največ z Gorenjskega, nas ne začudi, saj so bila tod res zelo močna podobarska žarišča že od srednjega veka dalje. Toda če zapišem odkrito, smo pričakovali in želeli večji odmev, saj nas je komaj trideset dopisnikov razveselilo z odgovori. Ali bi tele vrstice ne mogle še tega ali onega prijatelja pobuditi, da bi segel po peresu in izpopolnil našo zbirko podatkov? Res je, nismo navezani samo na odgovore na vprašalnico; z zbiranjem po terenu, z brskanjem po literaturi in arhivih smo že marsikaj odkrili — toda vaša sporočila so nam mnogokrat zelo dobrodošla bodisi kot opozorila na doslej še neregistrirane mojstre bodisi kot dopolnilo že zbranih podatkov. Tako nam je na primer gorenjska »nabirka« podarila 25 podobarskih imen, od teh 14 samoukov in 11 iz-

(Nadaljevanje na 3. strani)

(Nadaljevanje s str. 2)

učenih mojstrov; štajerska 2 izučena in 10 samoukov, notranjska 2 samouka (seveda v Cerknem!); dolenjska 3 izučene in 1 samouka; primorska 3 samouke. Skupaj torej 46 imen. To je že nekaj. Veliko več podatkov bi si želeli s Primorskega, posebno o kamnoseških mojstrih; na Štajerskem se podobarstvo pač ni omejilo samo na Slovenske gorice in na Slovenj Gradec — spomnimo se le na Celje in zgornjo Savinjsko dolino! Iz srca pa se zahvaljujemo vsem, ki so nas z odgovori in opozorili razveselili in obogatili. Nekateri podatki so zelo dragoceni, tudi taki, ki niso bili doslej ali niso mogli biti izčrpnejši, saj nam usmerjajo nadaljnje iskanje. Tako se počasi lušči podoba tega našega polpreteklega ustvarjanja iz anonimnosti in pozabe; tudi najmanjši kamenček lahko dopolni njen lepi mozaik. Gradivo še ni toliko dozorelo, da bi lahko v kratkem poročilu navedli že nekaj določnejših zaključkov. Še vedno smo na »zbiralniški stopnji« in sproti se nam oblikuje tudi primerna delovna metoda. Morda bomo kdaj kasneje lahko spregovorili tudi v našem glasilu kaj več o tej doslej vse preveč zapostavljeni vrsti naše umetnosti — do tedaj pa se obenem z zahvalo za dosedanjo vašo pomoč priporočamo tudi za nadaljnje.

V.

Narča

Mislim, da bi to besedo brezuspešno iskal po slovarjih. Ker ni več daleč čas, ko bo tudi iz naše govorice izginila, je morda prav, če jo zapišem in malo razložim.

Beseda narča pomeni obrok krme, kolikor se da pri enem krmljenju v jasli za dvoje goved ali približno deset ovac.

Za napravo narče je potrebna špilja, to je približno en meter dolga palica iz javorovega ali jesenovega vršiča. Špilja mora imeti na debelejšem koncu vsaj dve stranski vejici, še bolje je, če jih je več. Te vejice se odrežejo na kakih deset cm od debelca. Skorjo (lub) raz špiljo je treba olupiti in špiljo lepo zgladiti ter na tanjšem koncu ošiliti.

Ko rejec živine (solčavsko réjevc, lučko rejáč) dela narče — beseda izhaja od »naročje« — poklekne ali se skloni k pripravljeni krmi, jo z obema rokama pritegne k sebi, jo lepo skup zavije in z eno roko pritisne k tlom, z drugo pa pritegne še več krme, ki jo da na prvo in še to od strani skup zavije. Tako nastalo kopico krme drži z eno roko k tlom, z drugo pa vzame špiljo in jo zatakne v sredo kopice od zgoraj do dna, nato kopico obrne na stran in špiljo pritisne do čepov (rogljev). Nato postavi kopico pokonci, tako da stoji na debelejšem koncu špilje. Z eno roko še vedno tišči krmo od zgoraj dol, z drugo pa jo lepo očisti in otrese, tako da se med prenosom v hlev krma ne raztrese. Tako napravljena narča se postavi k steni. Če je narča dobro napravljena, jo lahko brcneš, pa se ne raztrese.

Narča se lahko napravi tudi v nahrbtni koš, ker pa je v hlevu več jasli kakor na hlevu košev, si rejec pomaga s špiljami. Če je nekoliko gibčen, si naredi narče na špiljah za več dni naprej. Za vsako narčo ve, v katere jasli jo bo dal, in na vsako špiljo da krme ravno prav, da se živina nasiti in da v jaslih ne ostane niti bilka. Rejec, ki je narče slabo napravil in med prenosom v hlev krmo raztresal, je bil na slabem glasu. Ravno tako, če mu je živina zjedi delala (puščala ostanke krme v jaslih). Takemu je živina slabo uspevala, na pomlad pa mu je krme manjkalo.

Lepo je bilo videti na tujem hlevu stati ob steni vrsto pripravljenih narč, pod pa lepo pometen. Tako si vedel, da je tu dober rejec in da boš v hlevu videl lepo živino.

Tako je bilo.

Rejci so minili, minile so tudi narče. Od sedanjih mladih komaj še kdo ve, kaj pomeni beseda narča, narediti je ne zna več.

Joža Vršnik, Solčava.

Glasbila in zvočila na Slovenskem (III)

1. Ali je pri vas znano glasbilo iz lonca, ki mu je čez odprtino napet svinjski mehur? Kako se to glasbilo pri vas naredi? Kako mu je ime? Kdo nanj gode? Kako? Ob kakšnih prilikah?

2. Ali je v navadi podobna zvočna igrača iz orehove lupine? Prosimo za podatke kot zgoraj!

3. Ali se iz orehovih lupin dela še kakšno zvočilo? Katero? Kakšno je? Kdo nanj igra? Kako? Kdaj?

4. Ali otroci tudi iz koruznih stebel delajo zvočila (klepetec, goslice...)? Prosimo za opis in imena!

5. Ali imajo otroci navado vrteti na vrvici deščico, da brni? Kakšna deščica je to (velikost, oblika)? Kako jo navežejo? Ali morda z nategovanjem vrvice povzročajo brnenje? Kako? Ali uporabljajo za to tudi gumbe, šolska ravnila, kosti? Kako imenujejo tako zvočilo?

6. Ali piskajo otroci na posodico, v katero vlijejo vodo? Kako jo imenujejo? Kje jo dobijo?

7. Ali imajo ali so kdaj imeli lesenega konjička, ki je piskal? Prosimo za opis! Je bil doma narejen ali kupiven?

8. Ali delajo pri vas odrasli otrokom ropotulje? Iz česa? Kakšne so? Ali jih kako drugače imenujejo?

K naši vprašalnici

O ljudskih instrumentih na Slovenskem sta do sedaj v Glasniku izšli dve vprašalnici. Nanje smo dobili veliko odgovorov s podatki iz raznih krajev Slovenije, tako da se nam je v marsičem povečalo znanje o slovenskih glasbilih in godčevstvu. Vendar se je pri natančnem proučevanju posameznih glasbil pokazalo, da še tega in onega ne vemo. Nekateri naši poročevavci so nas opozorili na zvočila, za katera nismo vedeli, da so tudi na Slovenskem znana. Marsikdo pa je bil v svojih odgovorih bolj skopih besedi, ker se mu je najbrž zdelo, da se ne izplača govoriti o takih drobnarijah, ki zanje ve vsak otrok. V resnici je važna vsaka malenkost in včasih si ne moremo prav predstavljati kakega zvočila prav zato, ker ne vemo kakšne podrobnosti. Za raziskovavca ljudskih instrumentov ni dovolj, če ve, da otroci delajo zvočne igrače npr. iz orehovih lupin. Vedeti mora natanko, kako so narejene in kako nastaja pri njih zvok. Sam mora poskusiti igrati, da se z glasbilom docela seznani. Upoštevati je tudi treba, da obstajajo pri glasbilih, zlasti tistih preprostih in navidez nepomembnih, tolikšne razlike, da moremo skoraj govoriti o variantah kakor pri pesmih. Če drugega ne, so različna vsaj imena in ta za nas niso najmanj važna.

Da bi torej izpopolnili doslej zbrane podatke, smo sklenili še tretjič naprositi Glasnikove bravce za pomoč. Hvaležni jim bomo, če bodo vprašalnico skrbno prebrali in nam poslali izčrpen odgovor, po možnosti z risbami. Prav zato, da bi se ne omejili na enozložne odgovore, smo se odrekli običajni obliki vprašalnice, ampak prosimo bravce, da nam odgovor napišejo na list navadnega papirja, pa pred vsak odgovor postavijo številko vprašanja, na katerega se nanaša. Prosimo tudi, da nam razen svojega imena in naslova sporočijo, za kateri kraj in okoliš odgovori veljajo in za kateri čas. To je važno za tiste, ki ne žive v svojem domačem kraju pa poročajo o zvočilih iz svojih otroških let. Brez navedbe kraja in časa bi se utegnilo zgoditi, da bi štajersko zvočilo prisodili Gorenjcem ali pa domnevali, da se današnji otroci igrajo s čim, kar je v resnici davno iz rabe.

O uspehu vprašalnice bomo izčrpno poročali v eni številk Glasnika. Vnaprej pa izrekamo svojim sodelavcem iskreno zahvalo za dobro voljo in ustrežljivost.

Glasbeno narodopisni inštitut
Ljubljana, Wolfova 8/II

Med novimi knjigami

NARODNO STVARALAŠTVO, št. 2. prinaša vrsto zanimivih člankov. Tako poroča R. Kovijanić iz Kotora o kotorskih kovačih orožja, posebej o kovaču Novaku, ki ga omenja srbohrvaška ljudska pesem. A. Nametak (Sarajevo) piše o zgodovinskem ozadju neke stare mostarske pesmi, S. Orović (Beograd) pa o dveh guslarskih iz NOB. O vprašanju kolektivnega in individualnega v ljudskem ustvarjanju razmišlja D. Nedeljković (Beograd). Nastajanje pesmi v priložnostnem občestvu je predmet članka R. Fabijanić (Sarajevo). Na glasbeno področje se je spustil St. Stepanov (Zagreb) s člankom o pevskem oponašanju lirice v južni Dalmaciji.

Društvene novice

Predavanja. Od novega leta doslej je bilo v našem društvu troje predavanj. Dne 18. jan. je govoril T. Ljubič o »Pustu v Dobrepolju nekdaj in danes«. Ob sliki iz leta 1940 in barvnih diapozitivih od lani je opozarjal na spremembe, ki so sčasoma nastale v pustovanju dobrepoljskih vasi. Po predavanju se je razvila živahna debata o nujnosti raziskavanja pustnih običajev posebno v tistih krajih, ki doslej nanje nismo bili dovolj pozorni. — V petek 1. marca je podala dr. Z. Kumer pregled ljudskih glasbil in zvočil pod naslovom »Od peresa do harmonike«. Posebej je upoštevala manj znana preprosta zvočila. Besedo so dopolnjevali zvočni posnetki, nekatera glasbila pa so poslušavci lahko videli in slišali tudi v naravi. — Tretje predavanje je pripravila M. Moškonova, kustodinja celjskega muzeja o »Človeku v etnografsko zanimivem prostoru zgornjesavinjske in zadrečke doline«. Poslušavci so ji pazljivo sledili, ko jih je ob čudovito lepih barvnih diapozitivih vodila od hiše do hiše, mimo gospodarskih poslopij in okrašenega orodja do predmetov ljudske likovne umetnosti (slik na steklo, panjskih končnic in plastik), pri tem pa ni pozabila upoštevati tudi lepote pokrajine.

Podružnica EDJ je 22. marca priredila zanimivo, na pol potopisno, na pol etnografsko predavanje o Danski, ki jo je obiskala P. Strukljeva, kustodinja Etnografskega muzeja v Ljubljani. Predavala je v knjižnici Narodnega muzeja.

Letošnji **kongres** Zveze društev folkloristov Jugoslavije bo od 25. do 30. avgusta na Cetinju v Črni gori. Kdor bi se ga želel udeležiti, naj se prijavi na našem tajništvu vsaj do konca julija.

NARODNO STVARALAŠTVO, št. 3/4, pomeni zaključek prvega letnika revije. Začenja se s člankom K. Penušliskega (Skopje) o delu v makedonskih pregovorih. O zidanju banjaluške džamije v zgodovini in ljudski pesniški tradiciji obširno razpravlja St. Banović (Zagreb). Zanimiv je prispevek A. Lorda iz Cambridgea v Ameriki o Parryjevih analizah stvaritev jugoslovanskih ljudskih pevcev epskih pesmi kot ključu za razumevanje Homerjevega dela. O južnoslovanski epiki govori tudi N. Kravcov iz Moskve. D. Nedeljković (Beograd) nadaljuje svoje razpravljanje o vlogi individualnega in kolektivnega v ljudskem ustvarjanju. O nekaterih primerih dejanskega sodelovanja dveh pevcev pri nastajanju ene pesmi piše M. Filipović (Sarajevo). Avtorstvo naših revolucionarnih pesmi je predmet prispevka A. Nazorja (Zagreb). Tako imenovane antitužbalice (pesmi hvalnice padlim borcem za svobodo namesto običajnih žalostink) obravnava P. Vlahović (Beograd). O delu za objavljanje šiptarske ljudske poezije po vojni poroča M. Krasniči (Priština). Na področje ljudske proze sega prispevek M. Lalevića (Beograd) o treh srbskih pregovorih. Češkim dudam je posvetil izčrpen članek J. Markl iz Prage. Na določene zakonitosti v poimenovanju ljudskih plesov kratko opozarja O. Mladenović (Beograd). Zaradi nekaterih sorodnih potez v slovenskih spomladanskih koledarskjih običajih so za nas posebej zanimiva izvajanja S. Zečevića (Beograd) o rusalijskih grobovih v vzhodni Srbiji in njih izročilu. Končno navaja A. Nametak (Sarajevo) nekaj podatkov o odnosu turških oblasti do ljudskega petja ljudskih pesmi v Bosni. Zvezek zaključi vrsta poročil, knjižnih ocen in nekaj gradiva. Tako zvemo npr. o deležu Božene Nemcove pri prevajanju srbskih ljudskih pripovedk (N. Djordjević, Beograd), o dveh jubilejnih makedonskih folklornih izdajah (T. Sazdov, Skopje), o mednarodnem posvetovanju raziskovalcev ljudskih inštrumentov v Berlinu (Z. Kumer, Ljubljana), o balkanskem folklornem festivalu v Romuniji (D. Antonijević, Beograd in J. Dopudja, Sarajevo), o ustanovitvi mednarodnega društva za raziskovanje ljudskih pripovedk (M. Bošković-Stulli, Zagreb) i. dr.

Zagrebški folklorni institut je začel izdajati zbornik **NARODNA UMJETNOST,** katerega 1. knjiga je pred kratkim izšla. Odgovorni urednik je Z. Palčok, ki je napisal uvodno besedo o petnajstletnici Instituta za narodnu umjetnost v Zagrebu z bibliografijo njenih sodelavcev. Vendar zbornik ne mara biti samo glasilo instituta, marveč hoče zbrati okrog sebe druge etnografe ne le iz Zagreba in Hrvatske ampak tudi iz drugih republik. Ta težnja je nakazana že v sestavu uredniškega odbora, v katerem sodeluje ravnateljica etnografskega muzeja M. Gušićeva, razodeva jo pa tudi kazalo. Daljše članke sta prispevala M. Bošković-Stulli in O. Delorko. Prva razpravlja o tematiki ljudskih bajk v srbskohrvaških epskih pesmih, drugi pa obravnava nekatere ljudske pesmi, ki vsebujejo novelistične prvine. Pod naslovom Gradivo je zbranih več prispevkov o ljudski materialni in duhovni kulturi. Tako govori P. Gabrić o pletenju košar in ponazarja svoje trditve z vrsto uspelih fotografij na koncu knjige. St. Stepanov objavlja neko korčulansko pesem z besedilom in transkripcijo melodije podrobno po verzih. Gradivo o pustnih običajih in maskah v Medjimurju (s fotografijami in inventarnim popisom nekaterih primerov) podaja K. Benc-Bošković. Na področje ljudske drame se spušča N. Bonifačić-Rožin z objavo zapisov variant besedila hrvaškega svatbenega in pustnega dramskega prizora. Tretji del knjige obsega knjižna poročila o domačih in tujih folklornih publikacijah. Nazadnje je še Kronika, kjer so združena poročila o kongresu jugoslovanskih folkloristov v Mostarju in Trebinju 1962. leta, o posvetovanju Etnološkega društva Jugoslavije v T. Velesu 1961 in Novem Sadu 1962, o raznih folklornih festivalih pri nas i. dr.

Vsem bravcem

Kazalo je, da se bodo po lanski finančni suši vremena Glasniku zjasnila, zato smo sicer z zamudo vendar pogumno začeli pripravljati nov letnik. Pa je šel naš up spet po vodi in smo se znašli v enakih škripcih kot prej. Naj obračamo kakorkoli, po starih brezplačnih kolesnicah se ne dá več voziti. Prosimo, da nam bravci ne zamerijo, ampak z razumevanjem velikodušno odrinejo tistih 100 din letne naročnine na naš tekoči račun št. 600-14/608-162. Povemo pa takoj, da nikomur ne bomo prenehali pošiljati lista, če tega ne bo storil, češ da je zanj prevelika žrtev. Še vedno nam je več do zvestih bravcev kot do dezinteresiranih točnih plačnikov, a kaj ko od same dobre besede in naše dobre volje Glasnik ne more živeti.

»Glasnik« izdaja Slovensko etnografsko društvo — Urejuje uredniški odbor — Predstavnik izdajatelja in uredništva dr. Valens Vodušek — Uprava in uredništvo: Ljubljana, Wolfova 8/II (Glasbeno-narodopisni inštitut) — Cena izvodu 30 din, letna naročnina 100 din — Natisnila tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani